

Het uittredingsrecht voor aandeelhouders bij grensoverschrijdende omzetting, fusie en splitsing onder de Mobiliteitsrichtlijn

Ondernemingsrecht 2020/41

Met de omzetting van de Mobiliteitsrichtlijn zullen aandeelhouders in alle Europese lidstaten beschikken over een uittredingsrecht bij grensoverschrijdende omzetting, fusie en splitsing. De nieuwe uittredingsrechten wijken op een aantal punten wezenlijk af van het uittredingsrecht zoals we dat nu al bij de grensoverschrijdende fusie kennen. Het verplichte uittredingsrecht geldt voor de aandeelhouder die tegen een voorstel tot de herstructurering stemt, en door deze herstructurering wordt geconfronteerd met een wijziging van het toepasselijke recht. De Nederlandse wetgever staat het vrij om uittredingsrechten ook aan anderen toe te kennen, zoals aan de stemrechtloze aandeelhouder en aan de aandeelhouder die om andere redenen niet ingestemd heeft met het voorstel. Een nieuwe mogelijkheid is om een tegenstem en het verzoek tot uittreding voorafgaand aan de algemene vergadering via e-mail door de vennootschap te laten registreren. Er geldt bovendien een na-aanmeldingstermijn voor het uittredingsrecht van maximaal een maand. Hoe de uittreding daadwerkelijk dient plaats te vinden, is onduidelijk in de Mobiliteitsrichtlijn geregeld en laat gewenste ruimte voor de huidige regel bij de grensoverschrijdende fusie: het laten vervallen van de aandelen bij het van kracht worden van de herstructurering. Ten aanzien van de waardering bij de uittreedvergoeding worden door de Europese wetgever enige handreikingen gedaan, maar is verdere verfijning door de Nederlandse wetgever gewenst. Voorts laat de Mobiliteitsrichtlijn ook ruimte voor partiële uittreding. Een minderheidsaandeelhouder die van oordeel is dat de uittreedvergoeding niet adequaat is vastgesteld, kan om een aanvullende geldelijke vergoeding verzoeken bij een gerechtelijke instantie. Hiervoor zal de wetgever een nieuwe procedure in het leven moeten roepen. Dit kan een aanleiding zijn om deze en andere prijsbepalingsprocedures te concentreren bij de Ondernemingskamer.

1. Inleiding

Eind 2019 werd een belangrijke stap gezet voor de harmonisatie en codificatie van Europese regels voor de grensoverschrijdende omzetting, fusie en splitsing door de vaststelling van de Richtlijn (EU) 2019/2121

(‘Mobiliteitsrichtlijn’).² De Mobiliteitsrichtlijn houdt een partiële wijziging van de huidige Richtlijn (EU) 2017/1132 in. Wetgevers uit de 27 lidstaten moeten de nieuwe regels uiterlijk op 31 januari 2023 in nationale wetgeving hebben omgezet.³ Deze bijdrage gaat over een specifiek onderdeel van de Mobiliteitsrichtlijn: het uittredingsrecht van de aandeelhouder bij een grensoverschrijdende omzetting (‘GOO’), grensoverschrijdende fusie (‘GOF’) of grensoverschrijdende splitsing (‘GOS’). Hierbij besteed ik aandacht aan het verplichte karakter en de rechtvaardiging van het uittredingsrecht (par. 2) en de besluitvormingsregels die gelden bij een besluit tot het aangaan van een GOO, GOF of GOS (hierna gezamenlijk: grensoverschrijdende herstructurering of ‘GOH’) (par. 3). Voorts probeer ik antwoord te geven op de vraag voor wie het uittredingsrecht geldt en zou moeten gelden (par. 4) en werk ik de procedure voor de uitoefening van het uittredingsrecht uit (par. 5). Ook besteed ik aandacht aan de uittreedvergoeding en prijsbepaling (par. 6) en de daarvoor te gebruiken geldeenheid (par. 7). Tevens behandel ik de partiële uitoefening van het uittredingsrecht (par. 8) en de gerechtelijke procedure over de uittreedvergoeding (par. 9). Ten slotte sluit ik af met een korte nabeschuiving (par. 10).

2. Verplicht karakter en rechtvaardiging van het uittredingsrecht

In Nederland zijn we inmiddels zo’n twaalf jaar bekend met het uittredingsrecht bij de *outbound* GOF, zoals dat is neergelegd in artikel 2:333h BW. Dit uittredingsrecht was bij invoering een vrijwillige keuze van de Nederlandse wetgever, waartoe de toenmalige GOF-richtlijn de mogelijkheid bood.⁴ Ook in het in 2014 gepu-

¹ Paul de Vries is notaris te Amsterdam.

² Richtlijn (EU) 2019/2121 van het Europees Parlement en de Raad van 27 november 2019 tot wijziging van Richtlijn (EU) 2017/1132 met betrekking tot grensoverschrijdende omzettingen, fusies en splitsingen, zoals gerectificeerd op 24 januari 2020.

³ In Boek 2 BW zullen de GOF-regels moeten worden aangepast en voor de GOO en GOS zullen nieuwe regels moeten worden opgenomen. Voor de bredere implementatie van de Mobiliteitsrichtlijn verwijs ik naar de bijdrage van Hanny Schutte-Veenstra en Maarten Verbrugh in deze aflevering van *Ondernemingsrecht*.

⁴ Zie P.P. de Vries, *Exit rights of minority shareholders in a private limited company*, Deventer: Kluwer 2010, § 7.4; H.J.M.M. van Boxel, *Grensoverschrijdende fusies van kapitaalvennootschappen naar Nederlands recht*, Deventer: Kluwer 2011, hfdst. 5. Artikel 121 lid 2 Richtlijn (EU) 2017/1132 (oud) bood de mogelijkheid aan lidstaten bepalingen vast te stellen met het oog op een passende bescherming van minderheidsaandeelhouders die zich tegen de grensoverschrijdende fusie hebben verzet.

bliceerde ambtelijk voorontwerp voor de GOO was een uittredingsrecht opgenomen bij de *outbound* GOO.⁵

Lang niet alle lidstaten zijn bekend met het uittredingsrecht. Bijvoorbeeld België, Frankrijk, Litouwen en Bulgarije kennen geen uittredingsrecht bij een GOF.⁶ De Mobiliteitsrichtlijn maakt een einde aan deze vrijblijvendheid en verplicht lidstaten tot introductie van een uittredingsrecht voor aandeelhouders bij alle vormen van *outbound* herstructurering, mits deze tegen het voorstel tot een *outbound* GOH hebben gestemd. In de considerans van de Mobiliteitsrichtlijn is te lezen dat het gebrek aan harmonisering van waarborgen voor aandeelhouders een obstakel vormt voor GOH's. De huidige situatie waarbij vennootschappen en aandeelhouders te maken hebben met een breed scala aan vormen van bescherming in de verschillende lidstaten, zou leiden tot complexiteit en rechtsonzekerheid.⁷ Om hier een einde aan te maken wordt gekozen voor een minimumniveau van bescherming van minderheidsaandeelhouders, dat geldt ongeacht in welke lidstaat de vennootschap is gevestigd. Deze beschermingsmaatregelen zien op: (i) informatieverzorging in het voorstel tot de GOH en de toelichting daarop met daarbij een rol voor een van de vennootschap onafhankelijke deskundige, (ii) aanscherping van de besluitvormingsregels (zie daarover par. 3), (iii) de mogelijkheid om de in het voorstel tot een GOF of GOS uitgewerkte ruilverhouding via een gerechtelijke procedure aan te vechten en daarbij om een aanvullende vergoeding in geld te verzoeken,⁸ en (iv) een verplicht uittredingsrecht voor aandeelhouders die tegen het voorstel tot de GOH hebben gestemd, mits het gaat om aandeelhouders van een vennootschap naar het recht van de *home state* bij een *outbound* GOH. Het staat daarbij lidstaten vrij om aanvullende beschermingsmaatregelen te treffen, tenzij deze maatregelen in strijd zijn met de Mobiliteitsrichtlijn of het beginsel van de vrijheid van vestiging. In de preambule van de Mobiliteitsrichtlijn wordt het uittredingsrecht gerechtvaardigd door te wijzen op het verre gaande gevolg van een *outbound* GOH, namelijk dat het toepasselijke recht op de rechten en verplichtingen van de aandeelhouders wijzigt.⁹ De wijziging van het toepasselijke recht vormt tevens het kenmerkende onderscheid tussen een GOH en een nationale omzetting, fusie of splitsing.

3. Welke besluitvormingsregels gelden voor een besluit tot een GOH?

In de Mobiliteitsrichtlijn is voor het besluit van de algemene vergadering tot een GOO of GOS ter keuze voor de lidstaten een meerderheid voorgeschreven van ten minste twee derde van het op de algemene vergadering vertegenwoordigde kapitaal (stemvereiste), dan wel ten minste twee derde van het totale aantal stemrechten dat aan de aandelen is verbonden (quorumvereiste).¹⁰ Ondanks het streven naar consistentie in de Mobiliteitsrichtlijn geldt deze regel niet ten aanzien van de GOF. De lidstaten mogen bij een GOO of GOS een hogere meerderheid of een hoger quorum voorschrijven, met dien verstande dat elk van deze niet hoger mogen worden gesteld dan 90%, en in elk geval niet hoger mogen zijn dan de stem- of quorum-eisen die gelden naar nationaal recht voor een GOF. Aangezien in Nederland voor een besluit tot een GOF – net als bij nationale fusie – slechts een meerderheid in de algemene vergadering van ten minste twee derde is voorgeschreven indien minder dan de helft van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigd is (artikel 2:330 lid 1 BW), en daarbuiten een gewone meerderheid, is Nederland niet verplicht om besluitvormingsregels strenger dan deze voor een GOO of GOS te stellen.

Het zou vanwege de consistentie gewenst zijn als de Nederlandse wetgever in de aankomende uitvoeringswetgeving de besluitvormingsregels voor de goedkeuring van een voorstel tot een GOO of GOS laat aansluiten bij de besluitvormingsregels voor de GOF.¹¹ Indien de Nederlandse wetgever de keuze maakt aan te sluiten bij de huidige GOF-regels, zal het ook bij een GOO of GOS kunnen voorkomen dat een grote groep minderheidsaandeelhouders tegen het voorstel stemt, en daarmee kwalificeert voor het uittredingsrecht. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen als het besluit met een gewone meerderheid wordt genomen en een krappe meerderheid vertegenwoordigd is op de algemene vergadering. Teneinde een grote groep aandeelhouders tegen dit risico te beschermen, zou ik voorstander zijn van het optrekken van de ondergrens tot ten minste twee derde van de in de algemene vergadering uitgebrachte stemmen bij elke vorm van GOH.

Het staat vennootschappen overigens vrij om in de statuten te kiezen voor hogere drempels, dan wel hogere drempels als voorwaarde te verbinden aan het aannemen van een besluit. Voor een meerderheid of voorwaarde die of quorum dat hoger is dan wat wettelijk is voorgeschreven, geldt bij de GOO en GOS echter wel een plafond van 90% op grond van artikel 86 *nonies* lid 3, respectievelijk artikel 160 *nonies* lid 3 van de Mobiliteitsrichtlijn. Het

5 Te vinden op: https://www.internetconsultatie.nl/grensoverschrijdende_omzetting/details.

6 H. Alavi en T. Khamichonak, 'Protection of dissenting shareholders in the EU cross-border merger framework: a call for further harmonization?', *Trames* September 2017.

7 Zie overweging 17 van de preambule Mobiliteitsrichtlijn.

8 Artikel 126 *bis* lid 6 (GOF) en artikel 160 *nonies* lid 4 (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

9 Zie overweging 18 van de preambule Mobiliteitsrichtlijn.

10 Artikel 86 *nonies* lid 3 (GOO) en artikel 160 *nonies* lid 3 (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

11 Evenzo: Hanny Schutte-Veenstra en Maarten Verbrugh in deze aflevering van *Ondernemingsrecht*, § 2.1.4.

plafond zal daarom opgenomen moeten worden in Boek 2 BW. Dit plafond geldt niet bij de GOF. Het is merkwaardig dat de Europese wetgever heeft willen voorkomen dat een unanimiteitsregel geldt voor het besluit tot een GOO of GOS, maar deze regel niet is voorgeschreven voor een GOF. Een rechtvaardiging en motivering voor dit verschil ontbreekt. Het staat de Nederlandse wetgever overigens vrij om hierin consistentie aan te brengen, en dat lijkt mij gewenst.

4. Voor wie geldt het uittredingsrecht en voor wie zou het moeten gelden?

De verplichting om een uittredingsrecht te faciliteren geldt slechts voor de aandeelhouder die aandelen met stemrecht houdt en tegen het voorstel tot de GOH heeft gestemd. Het is aan de lidstaten om daarnaast ook aan andere aandeelhouders de mogelijkheid te geven om uit te treden. In de considerans van de Mobiliteitsrichtlijn worden daarbij verschillende voorbeelden genoemd. Het eerste voorbeeld ziet op houders van stemrechtloze aandelen. In de Nederlandse context ligt het voor de hand het uittredingsrecht tevens toe te kennen aan houders van stemrechtloze aandelen, zoals dat nu ook al het geval is bij de GOF (artikel 2:333h lid 1 BW). De rechtvaardiging hiervan is dat de stemrechtloze aandeelhouder geen mogelijkheid heeft om zich tegen het voorstel tot de GOH te verzetten. Bovendien zou deze keuze consistent zijn met bestaande Nederlandse wetgeving.

Een tweede voorbeeld in de considerans van de Mobiliteitsrichtlijn, is de situatie waarin aandeelhouders als gevolg van een GOS aandelen in een verkrijgende vennootschap zouden verwerven in een andere verhouding dan die voorafgaand aan de GOS geldt. Ik neem aan dat het daarbij gaat om de situatie waarin bij een GOS een splitsende vennootschap (af)splijst naar twee verkrijgende vennootschappen, waarvan er één door hetzelfde recht wordt beheerst als de splitsende vennootschap. Ten aanzien van splitsing naar een verkrijgende vennootschap naar buitenlands recht geldt al een uittredingsrecht. Deze situatie kan zich door ruilverhoudingsperikelen omtrent breukdelen onder huidig recht ook al voordoen binnen een volledig nationale context. In Nederland is daarbij vooralsnog niet gekozen voor een uittredingsrecht. Het zou daarom niet consistent zijn hiervoor te kiezen binnen een Nederlandse context.

Verder wordt het voorbeeld genoemd van aandeelhouders die te maken hebben met een wijziging van rechten als gevolg van de GOH, maar niet met wijziging van het toepasselijke recht. Dit voorbeeld kan zich niet voordoen bij een GOO, waarbij per definitie het toepasselijke recht wijzigt. Dit zal zich wel kunnen voordoen in drie volgende situaties. Allereerst doet zich dit voor bij aandeelhouders van een verkrijgende vennootschap bij een GOF. Ten tweede speelt dit bij aandeelhouders van

een splitsende vennootschap die betrokken is bij een grensoverschrijdende afsplitsing, waarbij slechts het uittredingsrecht voor aandeelhouders van de (buitenlandse) verkrijgende vennootschap bij de GOS verplicht is. Ten derde doet zich dit voor bij aandeelhouders van een splitsende vennootschap die betrokken is bij een grensoverschrijdende zuivere splitsing, waarbij een deel van het vermogen overgaat via een GOS naar een buitenlandse verkrijgende vennootschap en een deel naar een vennootschap van dezelfde nationaliteit als de splitsende vennootschap, en waarbij slechts het uittredingsrecht bij de GOS verplicht is. Ik zou menen dat in een Nederlandse context deze drie situaties onvoldoende verschillen van die bij nationale fusies waarbij geen uittredingsrecht geldt, en dat derhalve een uittredingsrecht in deze gevallen niet zonder meer gerechtvaardigd zou zijn. Deze aandeelhouders worden al afdoende beschermd door andere regels zoals die omtrent informatieverschaffing en de ruilverhouding.

Uit artikelen 2:181 lid 3 BW (omzetting), 2:330a lid 1 BW (fusie) en 2:334ee1 lid 1 BW (splitsing) kennen we de uittredingsrechten van de houder van winstrechtloze aandelen die niet heeft ingestemd met een omzetting van een BV in een NV, respectievelijk een fusie of splitsing waarbij de verkrijgende vennootschap geen BV is. De gedachte achter deze uittredingsrechten is dat de NV geen winstrechtloze aandelen kent, en de aandeelhouder na omzetting in de winst zal delen. Dit kan om fiscale of andere redenen niet gewenst zijn.¹² Nu lang niet alle lidstaten bekend zijn met winstrechtloze aandelen, vormt dit ten aanzien van de winstrechtloze aandeelhouder een extra rechtvaardiging van het uittredingsrecht. Aangezien de winstrechtloze aandeelhouder per definitie stemrecht heeft (artikel 2:190 BW) en dus tegen het voorstel tot een GOH kan stemmen, is het niet nodig hiervoor een specifieke voorziening te treffen. Om ongewenste samenloop te voorkomen, wordt in de slotzin van artikel 2:333h lid 1 BW dit uittredingsrecht bij de GOF uitgesloten. Het zou gewenst zijn vergelijkbare regelingen te introduceren voor de GOO en GOS.

In artikel 2:333h BW wordt het uittredingsrecht toegekend aan de aandeelhouder die tegen het fusievoorstel heeft gestemd. In artikel 2:71 lid 2 BW en artikel 2:181 leden 2 en 3 BW geldt een ruimer uittredingsrecht, aangezien het hierbij gaat om de aandeelhouder die niet met het voorstel tot omzetting heeft ingestemd. Dit omvat niet slechts de aandeelhouder die tegen heeft gestemd, maar ook de aandeelhouder die wel stemrecht heeft, maar niet aanwezig en niet vertegenwoordigd was op de algemene vergadering, zich onthouden heeft van stemming of een blanco of ongeldige stem heeft uitgebracht.¹³ Het omvat niet de aandeelhouder die op een later mo-

¹² Kamerstukken II 2011/12, 32426, nr. 25, p. 7.

¹³ P.P. de Vries, a.w. 2010, § 7.2.6.

ment van zijn instemming heeft doen blijken. Dit verschil in behandeling is al eerder in de parlementaire geschiedenis besproken, waarbij de minister naar voren bracht:

“Ik meen dat van een minderheidsaandeelhouder verlangd mag worden dat hij, indien hij een recht wil doen laten gelden op schadeloosstelling, zijn stem heeft laten horen ten aanzien van het fusievoorstel. Met de mogelijkheden tot elektronische communicatie (...) en volmachtverlening legt deze eis geen onevenredige last op de minderheidsaandeelhouder.”¹⁴

Hierbij merk ik op dat op verschillende plaatsen in Boek 2 BW, met name in het BV-recht, er juist voor is gekozen dat aan een aandeelhouder zonder zijn instemming geen bepaalde nieuwe verplichtingen kunnen worden opgedrongen of rechten kunnen worden ontnomen. Zo kan aan een aandeelhouder niet tegen zijn wil verplichtingen van verbintenisrechtelijke aard worden opgelegd, eisen aan het aandeelhouderschap worden verbonden of een aanbiedingsverplichting worden opgedrongen (artikel 2:192 BW). Daarnaast gelden in het BV-recht veel soortgelijke individuele instemmingsrechten.¹⁵ Het zou daarom naar mijn mening de consistentie ten goede komen om in de Nederlandse regeling het uittredingsrecht toe te kennen aan de aandeelhouder die niet met het voorstel tot een GOH heeft ingestemd.¹⁶ De Mobiliteitsrichtlijn biedt hiertoe de mogelijkheid.

5. De procedure van uitoefening van het uittredingsrecht

De procedure waarin de uittredingsmogelijkheid moet worden geboden, vangt aan met het verschaffen van informatie daarover in het kader van de voorbereiding van een GOH. De uittreedvergoeding per aandeel wordt vastgesteld bij de GOO of GOS door het bestuur van de betrokken vennootschap en bij de GOF door de besturen van de fuserende vennootschappen. De omschrijving van de uittreedvergoeding wordt opgenomen in het GOH-voorstel. In de toelichting op het GOH-voorstel, in de Mobiliteitsrichtlijn ‘verslag’ genoemd, dient de vergoeding en de voor de vaststelling van die vergoeding gebruikte methode(s) te worden toegelicht. Daarnaast dient een onafhankelijke deskundige een verslag uit te brengen

over de uittreedvergoeding die in het GOH-voorstel is opgenomen.¹⁷ Het ligt hierbij voor de hand dat de wetgever kiest voor de accountant als bedoeld in artikel 2:393 BW, zoals dat ook het geval is in artikel 2:328 BW.¹⁸ De deskundige beoordeelt of de vergoeding adequaat is. In het deskundigenverslag wordt ten minste aangegeven volgens welke methode(s) de vergoeding is vastgesteld, of deze methode(s) passend zijn voor de beoordeling van de vergoeding, tot welke waarde deze methode(s) leiden, en wordt een advies gegeven over het betrekkelijke gewicht van deze methode(s). Ook moet worden aangegeven welke bijzondere moeilijkheden zich hebben voorgedaan.

Het is in het belang van de vennootschap dat de uitoefening van het uittredingsrecht langs voorspelbare lijnen verloopt. De Mobiliteitsrichtlijn geeft daarvoor lidstaten de mogelijkheden om voor te schrijven dat, uiterlijk op de algemene vergadering waarin over het GOH-voorstel wordt gestemd, de aandeelhouder (i) zijn verzet tegen het GOH-voorstel, (ii) zijn voornemen om van het uittredingsrecht gebruik te maken, of (iii) beide door de vennootschap kan laten documenteren.¹⁹ Lidstaten wordt de mogelijkheid geboden een ingesteld verzet tegen het GOH-voorstel dat voorafgaand aan de algemene vergadering is gedocumenteerd, gelijk te stellen aan een tegestem op de algemene vergadering. Deze documentatieregeling kennen we nu niet in artikel 2:333h BW. Wel kennen we bij de NV de mogelijkheid om in de statuten mogelijk te maken om voorafgaand aan de algemene vergadering door middel van een elektronisch communicatiemiddel of per brief een stem uit te brengen (artikel 2:117b lid 1 BW). Voor de BV bestaat slechts de statutaire mogelijkheid om voorafgaand aan de algemene vergadering via een elektronisch communicatiemiddel een stem uit te brengen (artikel 2:227b BW). Omdat het nieuwe documentatierecht de vennootschap vooraf mogelijk meer duidelijkheid verschaft over de omvang van de groep uittreeders, zou ik toejuichen dat de Nederlandse wetgever van deze mogelijkheid gebruikmaakt. De vraag daarbij is vanaf wanneer deze documentatie dient plaats te vinden. Voor zover een vennootschap een registratiedatum hanteert, ligt het voor de hand bij deze datum aan te sluiten. Hanteert de vennootschap geen registratiedatum, dan ligt aanknoping bij de dag van aankondiging van het GOH-voorstel voor de hand.²⁰

¹⁴ Kamerstukken II 2006/07, 30929, nr. 3 (MvT), p. 18.

¹⁵ Zie artikelen 2:183 lid 2, 2:195 lid 3, 2:208 leden 2, 3 en 4, 2:210 lid 5, 2:216 leden 6 en 8, 2:224 lid 2, 2:225, 2:226 leden 2 en 3, 2:227 lid 4, 2:228 lid 5, 2:238 lid 1, 2:314 lid 2 en 2:334h lid 2 BW.

¹⁶ Eerder in deze zin: P.P. de Vries, a.w. 2010, § 7.4.7. Anders: J.N. Schutte-Veenstra, ‘Grensoverschrijdende mobiliteit – het Richtlijnvoorstel grensoverschrijdende omzetting’, in: H. de Wulf e.a., *Ondernemingsrecht in de Lage Landen*, Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 116. Met de toekenning van het uittredingsrecht aan de niet-instemmende aandeelhouder wordt ook een redelijke uitweg geboden aan de aandeelhouder wiens vergaderrecht en/of stemrecht is geschorst. Zie hierover: W.J.M. van Veen, M.P. Bongard, *Grensoverschrijdende fusies*, Deventer: Wolters Kluwer 2015, § 2.5.4 (g).

¹⁷ Artikel 86 *decies* lid 1 (GOO), artikel 126 *bis* lid 1 (GOF) en artikel 160 *decies* lid 1 (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

¹⁸ Deze deskundige voldoet aan de omschrijving van overweging 14 van de preambule Mobiliteitsrichtlijn.

¹⁹ Artikel 86 *septies* (GOO), artikel 125 (GOF) en artikel 160 *sexies* (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

²⁰ Het lijkt niet voor de hand te liggen om aan te sluiten bij de dertigste dag voor die van de vergadering zoals opgenomen in artikel 2:227b BW, omdat eerstgenoemde termijn aansloot bij de oorspronkelijke niet meer geldende termijn voor de NV, zie Asser/*Van Solinge & Nieuwe Weme 2-IIb* 2019, nr. 83.c.

Van aandeelhouders die geen gebruik hebben gemaakt van het documentatierecht binnen de voorgeschreven periode, mag worden verwacht dat zij zich op de algemene vergadering wenden tot de notulist (in Nederland bij fusie en splitsing: de notaris), om een tegenstem in de notulen te laten documenteren zoals dat nu al gebruikelijk is bij toepassing van artikel 2:333h BW.²¹ Ook daarbij kan de mogelijkheid worden geboden om aan te geven dat gebruikgemaakt wordt van het uittredingsrecht. Aan het einde van de algemene vergadering zal dan duidelijk zijn welke aandeelhouders aanspraak kunnen maken op het uittredingsrecht, en kan mogelijk ook (deels) bekend zijn wie het uittredingsrecht zullen uitoefenen.

In de Mobiliteitsrichtlijn wordt het aan de lidstaten overgelaten om de termijn te bepalen waarin aandeelhouders de vennootschap in kennis moeten stellen gebruik te maken van het uittredingsrecht, mits deze termijn uiterlijk één maand na de algemene vergadering verstrijkt. Met deze periode van een maand zijn we reeds bekend bij de GOF in artikel 2:333h BW.²² Voordat deze na-aanmeldingstermijn is afgelopen is het voor de bevoegde autoriteit niet mogelijk om het uitreisattest af te geven, aangezien het een van de procedures en formaliteiten is in de *home state* die eerst afgerond moeten worden.²³ Als de Nederlandse wetgever ervoor zou kiezen een ruime documentatieperiode te introduceren voorafgaand aan de algemene vergadering waarin over het GOH-voorstel wordt besloten, valt er wat mij betreft veel voor te zeggen de na-aanmeldingstermijn te verkorten, tot bijvoorbeeld een of twee weken na de algemene vergadering. Doorgaans zijn vennootschappen gebaat bij een snelle afronding van het GOH-proces. Vanuit dit oogpunt is het tevens gewenst dat de Nederlandse wetgever bepaalt dat er geen na-aanmeldingstermijn zal zijn indien alle aandeelhouders die kwalificeren voor het uittredingsrecht daarmee instemmen.²⁴ Een na-aanmeldingstermijn is in dat geval zinloos.

Voorts kunnen de lidstaten voorschrijven dat de vennootschap een elektronisch adres opgeeft waar de kennisgeving van de uitoefening van het uittredingsrecht naartoe

kan worden gestuurd. Dit kan bijvoorbeeld een e-mailadres of een elektronisch formulier zijn. In de praktijk stellen vennootschappen bij een GOF vaak een formulier ter beschikking waarin alle voor de uittreding relevante informatie dient te worden ingevuld, wat kan helpen om de informatiestroom zo efficiënt mogelijk te laten verlopen.

Vanuit het oogpunt van rechtszekerheid, is het gewenst dat de verklaringen tot uitoefening van het documentatierecht voorafgaand aan en tijdens de vergadering en tot uitoefening van het uittredingsrecht in de na-aanmeldingstermijn niet op een later moment eenzijdig kunnen worden ingetrokken, maar een *point of no return* vormen. Dit vergroot de voorspelbaarheid van de uitoefening van het uittredingsrecht. Hierbij kan onder Nederlands recht worden teruggevallen op het bepaalde in artikel 3:37 lid 5 BW, waaruit volgt dat een intrekking van een verklaring slechts vooraf of gelijktijdig met een verklaring zelf kan plaatsvinden.²⁵ Het lijkt me echter niet bezwaarlijk dat na uitoefening aandeelhouder en vennootschap onderling anders overeenkomen.

Hoe vindt nu de uittreding als aandeelhouder daadwerkelijk plaats? In Nederland zijn we bekend met de GOF-regel dat de aandelen waarop het uittredingsverzoek betrekking heeft, vervallen vanaf het moment dat de GOF van kracht wordt (artikel 2:333h lid 3 BW). De tekst van het oorspronkelijke voorstel blonk op dit punt al niet in duidelijkheid uit, wat de Gecombineerde Commissie Vennootschapsrecht ertoe bracht over dit voorstel op te merken dat het lijkt uit te gaan van een inkoop van aandelen door de vennootschap, met alle beperkingen van dien die de wet daaraan stelt.²⁶ De Mobiliteitsrichtlijn is op dit aspect nog vager dan het oorspronkelijke voorstel. In overweging 18 van de preambule van de Mobiliteitsrichtlijn wordt het 'recht om uit de vennootschap te stappen' genoemd, terwijl in overweging 19 van de preambule en de relevante artikelen die over uittreding gaan 'het recht op vervreemding van aandelen' wordt gebruikt. Het lijkt er niet op dat hiermee een principiële keuze is gemaakt voor inkoop, maar eerder dat de lidstaten geen compromis konden bereiken over de wijze van afwikkeling en daarbij ruimte hebben gelaten aan de nationale wetgevers.²⁷ Ik acht het niet in strijd met de geest van de richtlijn als de Nederlandse wetgever zou kiezen voor de reeds gehanteerde route van het laten vervallen van aandelen, mede in aanmerking genomen dat het daadwerkelijk inkopen van aandelen en leveren aan de vennootschap vaak duurder en tijdrovender zal zijn, en het

21 P.P. de Vries, *a.w.* 2010, § 7.4.6.6; H.J.M.M. van Boxel, *a.w.* 2011, § 5.4. Indien het uittredingsrecht toekomt aan de aandeelhouder die niet met het GOH-voorstel instemt, zou ook van hem verwacht mogen worden dat hij dit uiterlijk op de algemene vergadering aangeeft. Dit strijdt evenwel met de gedachte dat van instemming geen sprake is, maar bij een weging van belangen geldt hierbij naar mijn mening dat het belang van de vennootschap om te weten wie kwalificeren als uittreders zwaarder weegt, en kan een en ander verzacht worden door de introductie van een documentatieperiode die de mogelijkheid geeft gedurende 28 dagen (bij een registratiedatum) of gedurende een maand (de periode vanaf aankondiging tot aan de algemene vergadering) de kans te geven om zich als niet-instemmer te laten registreren.

22 Zie ook artikelen 2:71, 2:181, 2:330a en 2:334e1 BW.

23 Artikel 86 *quaterdecies* lid 7(a) (GOO), artikel 127 lid 7(a) (GOF) en artikel 160 *quaterdecies* lid 7(a) (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

24 In vergelijkbare zin ten aanzien van de GOO: G.J.C. Rensen, K.J. Bakker, 'Grensoverschrijdende omzetting in de praktijk', *WPNR* 2016/7116, p. 601.

25 W.J.M. van Veen, M.P. Bongard, *a.w.*, § 2.5.5.

26 Gecombineerde Commissie Vennootschapsrecht, 'Advies EU richtlijn-voorstel grensoverschrijdende omzetting, fusie en splitsing', 29 juni 2018, p. 6-7.

27 In vergelijkbare zin: M. Noack, 'Grenzüberschreitende Umwandlungen nach der neuen Umwandlungsrichtlinie – Das Austrittsrecht gegen angemessene Barabfindung', *ZGR* 2020, p. 98-99 en p. 107.

vervallen van de aandelen tot praktisch hetzelfde gewenste resultaat leidt.²⁸

Tot slot dienen lidstaten een termijn vast te stellen waarbinnen de uittreedvergoeding dient te worden betaald die in het GOH-voorstel nader is gespecificeerd. Artikelen 86 *decies*, 126 *bis* en 160 *decies* van de Mobiliteitsrichtlijn verbinden het moment van deze betaling niet specifiek aan het moment van uittreding. De termijn voor betaling mag niet later eindigen dan twee maanden nadat de GOH van kracht wordt. Deze termijn wordt bepaald door het recht van de *home state*,²⁹ terwijl het moment van het van kracht worden van de GOH wordt bepaald door het recht van de *host state*.³⁰ In de situatie dat het aantal uittredende aandeelhouders beperkt is, lijkt me twee maanden een (te) ruime termijn. Echter, als een significante uittreedvergoeding moet worden betaald, kunnen die twee maanden noodzakelijk zijn om de benodigde financiering te verkrijgen. Anders dan in de huidige GOF-regeling van artikel 2:333i lid 4 BW houdt de benodigde betaling van de uittreders de GOH in beginsel niet op, en hoeft de notaris niet meer na te gaan of besloten is dat de verkrijgende vennootschap de betaling zal voldoen. De betalingsverplichting zal overigens hetzij bij de (omgezette) rechtspersoon verblijven, hetzij bij de GOF of GOS onder algemene titel overgaan op de verkrijgende vennootschap.

6. Uittreedvergoeding en prijsbepaling

De geldelijke vergoeding bij gebruikmaking van het uittredingsrecht dient conform de tekst van de Mobiliteitsrichtlijn adequaat te zijn.³¹ Wat onder adequaat moet worden verstaan legt de Europese wetgever niet uit. Wel wordt in de Mobiliteitsrichtlijn bepaald dat bij de beoordeling van de geldelijke vergoeding de onafhankelijke deskundige rekening houdt met een eventuele marktprijs van aandelen in de vennootschap vóór de aankondiging van het GOH-voorstel, of met de waarde van de vennootschap exclusief de gevolgen van de GOH, zoals bepaald volgens algemeen aanvaarde waarderingmethodes.³² Doorgaans is een *undisturbed* marktprijs alleen eenvoudig vast te stellen bij beursgenoteerde vennootschappen. In andere gevallen zou de deskundige derhalve rekening moeten houden met een stand-alone waardering voorafgaand aan de GOH, waarbij geen rekening wordt gehouden met de effecten van de GOH. Dit laatste lijkt mij pas-

send, omdat de minderheidsaandeelhouders juist uittreden ter gelegenheid van de GOH. Is er sprake van verschillende soorten of aanduidingen van aandelen, dan zou de deskundige elke soort of aanduiding van aandelen in zijn beoordeling moeten betrekken.

Het is naar mijn mening gewenst dat de Nederlandse wetgever kiest voor een nadere duiding van het waarderingcriterium, zonder daarbij de deskundige in een onwerkbaar keurslijf te persen, wellicht door deze duiding op te nemen in de MvT bij het voor te bereiden wetsvoorstel. Daarbij zou als uitgangspunt kunnen gelden dat het zou moeten gaan om een vergelijkbare derdenprijs (*comparable uncontrolled price*), zonder minderheids- en liquiditeitskorting, zoals die ook lijkt te worden toegepast bij de uittredingsvordering (artikel 2:343 BW) en de uitkoopregeling (artikelen 2:92a en 2:201a BW).

Voorts lijkt het mij gewenst om de regel van artikel 2:333h lid 2, derde zin BW te laten gelden bij elke vorm van GOH. Deze regel houdt in dat inschakeling van een deskundige niet nodig is als de statuten of een aandeelhoudersovereenkomst een duidelijke prijsbepalingsregel bevatten, aan de hand waarvan de prijs zonder meer kan worden vastgesteld. Voor de benoeming van een onafhankelijke deskundige is er in dat geval geen (praktische) noodzaak.

Tot slot zien we in de praktijk met enige regelmaat dat een GOH (doorgaans een GOF) wordt gebruikt als *pre-wired back-end* structuur in het kader van een openbaar bod.³³ Indien het gaat om een vriendelijk bod, waarbij de gebruikelijke *fairness opinions* beschikbaar zijn die de biedprijs nader onderbouwen, is het niet gewenst dat de voorgestelde uittreedvergoeding afwijkt van de biedprijs. In deze situatie zal een aanvullend deskundigenonderzoek doorgaans niet veel toevoegen. Voor deze situatie, in ieder geval binnen een EER-context, zou ik willen pleiten voor invoering van de regel dat een niet-weerlegbaar vermoeden geldt dat sprake is van een adequate prijs, en een deskundigenonderzoek niet vereist is.³⁴ Mocht evenwel de bieder na gestanddoening van het bod niet ten minste 90% van de aandelen verwerven waarop het bod betrekking had (naar analogie van artikel 2:359c lid 6 BW, waarin eveneens een percentage van 90% is opgenomen), dan zou het niet-weerlegbare vermoeden moeten vervallen en staat het de minderheidsaandeelhouder die van oordeel is dat de uittreedvergoeding niet adequaat is vastgesteld, vrij om een aanvullende geldelijke vergoeding te verzoeken bij de bevoegde gerechtelijke instantie (zie hierover par. 9).

²⁸ Zie ook over voor- en nadelen van vervreemden in plaats van vervallen: J.N. Schutte-Veenstra, *a.w.* 2020, p. 117-119; reactie Houthoff in de consultatie op het oorspronkelijke voorstel, § 2.5.

²⁹ Artikel 86 *decies* lid 3 (GOO), artikel 126 *bis* lid 2 (GOF) en artikel 160 *decies* lid 3 (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

³⁰ Artikel 86 *octodecies* (GOO), artikel 129 (GOF) en artikel 160 *octodecies* (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

³¹ Artikel 86 *decies* lid 1 (GOO), artikel 126 *bis* lid 1 (GOF) en artikel 160 *decies* lid 1 (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

³² Artikel 86 *septies* lid 2 (GOO), artikel 125 lid 3 (GOF) en artikel 160 *septies* lid 2 (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

³³ Een voorbeeld van een geslaagd openbaar bod waarbij als *back-end* structuur een GOF werd toegepast is dat van Klépière op Corio. Ook bij het openbaar bod van Sweco of Grontmij was een GOF voorbereid.

³⁴ Een deskundigenverslag kan in deze situatie ook verwarring oproepen, omdat de deskundige dient uit te gaan van de eventuele marktprijs van aandelen in de vennootschap vóór de aankondiging van het GOH-voorstel.

7. De geldelijke vergoeding en geldeenheden

In de Mobiliteitsrichtlijn is slechts aangegeven dat er sprake moet zijn van een geldelijke vergoeding. Zoals hiervoor is beschreven, kan deze vergoeding worden betaald na het van kracht worden van de GOH. De betalingsverplichting kan dan overgegaan zijn op een vennootschap die zich niet in de eurozone bevindt. De vraag die zich dan kan voordoen is of deze vennootschap zich van de betalingsverplichting kan kwijten in bijvoorbeeld Zweedse kronen of Poolse zloty's. Bij de NV kan de nominale waarde slechts in euro luiden (artikel 2:67 BW) en zouden naar mijn mening aandeelhouders niet zonder meer betaling in een vreemde geldeenheden behoeven te accepteren, waarmee een wisselkoersrisico kan ontstaan. Gaat het om oorspronkelijke aandeelhouders van een BV waarvan de aandelen in dezelfde vreemde geldeenheden luiden als de uittredvergoeding, hetgeen mogelijk is op grond van artikel 2:178 BW, dan lijkt mij dat niet problematisch. Teneinde minderheidsaandeelhouders bescherming te bieden tegen betalingen in een van de nominale waarde afwijkende geldeenheden, zou het gewenst zijn als de Nederlandse wetgever voorschrijft dat de geldelijke vergoeding bij de NV slechts kan luiden in euro en bij de BV slechts kan luiden in dezelfde geldeenheden als die waarin de nominale waarde van de aandelen van de aandeelhouder luidt. Gaat het tot slot om een beursvennootschap met een notering buiten de eurozone, dan zou het ook mogelijk moeten zijn de uittredvergoeding te betalen in de valuta waarin de genoteerde aandelen luiden.

8. Uitoefening ten aanzien van een deel van de gehouden aandelen

Een praktische vraag bij de uitoefening van het uittredingsrecht is of de minderheidsaandeelhouder dit recht dient uit te oefenen ten aanzien van al zijn aandelen, of dat het ook mogelijk is het recht slechts uit te oefenen ten aanzien van een deel van de aandelen. Het staat een aandeelhouder immers vrij verschillend te stemmen op de door hem gehouden aandelen. Ten aanzien van artikel 2:333h BW wordt door Van Veen en Bongard aangenomen dat de uitoefening van het uittredingsrecht een kwestie van alles of niets is. Uit de ratio van de uittredregeling – namelijk dat een aandeelhouder niet tegen zijn wil aandeelhouder hoeft te worden van een buitenlandse vennootschap – zou naar hun mening volgen dat het uittredingsrecht slechts kan worden uitgeoefend ten aanzien van het gehele belang.³⁵ In dit verband verwijzen zij naar de parlementaire geschiedenis waarin staat vermeld:

“Het voorgestelde lid 3 bepaalt dan ook dat de aandelen die door de minderheidsaandeelhouder worden gehouden, vervallen op het moment dat de fusie van kracht wordt.”³⁶

Hieruit trekken zij de conclusie dat het uittredingsrecht ondeelbaar is. Daar kan tegen in worden gebracht dat deze kwestie in het geheel niet aan bod is gekomen in de parlementaire geschiedenis en het daarmee de vraag is of de wetgever ondeelbaarheid heeft beoogd. In de wettekst is ook niet expliciet opgenomen dat het zou moeten gaan om uittreding ten aanzien van het gehele belang. Voor beursvennootschappen is dit standpunt bovendien onhoudbaar, omdat niet met zekerheid is vast te stellen hoeveel aandelen iedere individuele aandeelhouder houdt.³⁷ Bovendien lijkt mij in het algemeen partiële uittreding zowel vanuit het oogpunt van de vennootschap als van de aandeelhouder niet bezwaarlijk te zijn. In de Mobiliteitsrichtlijn lijkt een partiële uittreding niet principieel te worden uitgesloten, en wordt het aldus aan de nationale wetgevers overgelaten hier een keuze in te maken.³⁸ Naar mijn mening is er geen overtuigende reden om aan te nemen dat partiële uittreding zou moeten worden uitgesloten.

9. Procederen over de uittredvergoeding

Onder huidig recht wordt er in de praktijk bij de uittredingsrechten van artikelen 2:181, 2:330a, 2:333h en 2:334ee1 BW regelmatig op aangestuurd om in de statuten van de om te zetten, verdwijnende of splitsende vennootschap een regeling op te nemen die een duidelijke maatstaf bevat aan de hand waarvan de uittredvergoeding zonder meer kan worden vastgesteld. Is deze statutaire regeling niet voorhanden, dan wordt de vergoeding vastgesteld door een of meer door de vennootschap benoemde onafhankelijke deskundigen. Een rol voor de rechter bij de benoeming van deze onafhankelijke deskundigen is er tijdens de parlementaire voorbereiding bij de flexibilisering van het BV-recht uitgeknipt.³⁹ Op andere plekken in Boek 2 BW is hierbij wel een rol voor de rechter weggelegd, zie artikelen 2:71 en 2:359d BW. Rechterlijke bemoeienis is ook voorgeschreven in de Mobiliteitsrichtlijn. Lidstaten moeten erin voorzien dat een minderheidsaandeelhouder die van oordeel is dat de uittredvergoeding niet adequaat is vastgesteld, om een aanvullende geldelijke vergoeding kan verzoeken bij een gerechtelijke instantie.⁴⁰ Een rechterlijke controle van de uittredver-

³⁵ W.J.M. van Veen, M.P. Bongard, *a.w.* 2015, § 2.5.4 onder (b), en in vergelijkbare zin: G.C. van Eck, *Sdu Commentaar Ondernemingsrecht 2019-2020*, artikel 2:333h BW, aant.C.1.

³⁶ *Kamerstukken II 2006/07*, 30929, nr. 3, p. 30.

³⁷ Zie ook: R.H. Kleipool, C.R. Nagtegaal, 'De grensoverschrijdende fusie als pre-wired herstructurering', *TOP* 2016, 5.

³⁸ In vergelijkbare zin: M. Noack, *a.w.* 2020, p. 114-115.

³⁹ P.P. de Vries, 'Procedures voor prijsbepaling van aandelen in een BV: van lappendeken naar samenhang', in: B.F. Assink e.a., *De toekomst van het Ondernemingsrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2015, § 2.

⁴⁰ Artikel 86 *decies* lid 4 (GOO), artikel 126 *bis* lid 4 (GOF) en artikel 160 *decies* lid 4 (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

goeding op verzoek van een minderheidsaandeelhouder, waarbij de rechter uiteindelijk beslist over het toewijzen van een aanvullende geldelijke vergoeding, is in het licht van artikel 6 EVRM en artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM niet slechts gewenst, maar tevens noodzakelijk.⁴¹ Dit zou overigens voor de Nederlandse wetgever aanleiding moeten zijn om deze gewenste keuze ook bij andere uittredingsrechten in te voeren.

Voorts zijn lidstaten verplicht om een gerechtelijke procedure in te voeren waarin de minderheidsaandeelhouder die van oordeel is dat de in de GOF of GOS gebruikte ruilverhouding niet passend is, om een aanvullende geldelijke vergoeding kan verzoeken. Beide gerechtelijke procedures worden beheerst door het recht van de *home state*.⁴² Mijn voorkeur zou zijn om deze procedures te concentreren in een verzoekschriftprocedure bij de Ondernemingskamer als eerste en enige feitelijke instantie. De Ondernemingskamer is de instantie bij uitstek die ervaring heeft met waardering van aandelen, en die zich daarbij kan laten voorlichten door een of meer onafhankelijke deskundigen. De keuze voor de Ondernemingskamer werd ook reeds gemaakt in het ambtelijke voorontwerp voor grensoverschrijdende omzetting en is ook opgenomen in de uittredingsregeling van artikel 2:359d BW. Bij het uitwerken van deze procedure zou ervoor kunnen worden gopteerd om het huidige artikel 2:343c BW om te vormen tot een universele prijsbepalingsprocedure.⁴³

In de Mobiliteitsrichtlijn wordt voorts aan lidstaten de mogelijkheid gegeven om te bepalen dat een definitieve rechterlijke uitspraak over een aanvullende geldelijke vergoeding geldt ten aanzien van alle minderheidsaandeelhouders die gebruikmaken van het uittredingsrecht.⁴⁴ Deze *erga omnes*-gelding lijkt me gewenst, zodat minderheidsaandeelhouders in staat worden gesteld hun krachten te bundelen, en daarmee kosten kunnen besparen, terwijl de vennootschap een veelvoud van procedures bespaard blijft met het daarmee gepaard gaande risico op verschillende uitkomsten.

Teneinde duidelijkheid te verschaffen voor de betrokken vennootschappen, moeten lidstaten voorzien in een termijn waarbinnen het verzoek tot een aanvullende uittredvergoeding of een aanvullende ruilverhoudingsvergoeding uiterlijk dient te worden ingediend. Wat mij betreft, zou het hierbij voor de hand liggen te kiezen voor een relatief korte termijn van drie maanden na de algemene vergadering waarin tot de GOH is besloten, vergelijkbaar met de termijn van drie maanden in artikel 2:359d lid 3 BW.

10. Tot slot

De in de Mobiliteitsrichtlijn uitgewerkte harmonisering van uittredingsrechten bij elke vorm van GOH creëert een te verwelkomen minimumniveau van minderheidsbescherming. De keuze voor harmonisering kan een aanzet vormen voor de Nederlandse wetgever om ook meer consistentie aan te brengen in het Nederlandse aanbod van uittredingsrechten. De principiële keuze die de Europese wetgever heeft gemaakt om de uittredvergoeding uiteindelijk te kunnen laten toetsen in een gerechtelijke procedure, biedt de vanuit artikel 1 lid 1 Eerste Protocol bij het EVRM en artikel 6 EVRM benodigde bescherming. Naar mijn mening zou het wenselijk zijn als de Nederlandse wetgever deze keuze overneemt voor de andere in Boek 2 BW opgenomen uittredingsrechten, en geschillen over prijsbepaling concentreert bij de Ondernemingskamer. De Mobiliteitsrichtlijn biedt ruime mogelijkheden aan de Nederlandse wetgever om de uittredingsrechten bij een GOH nader vorm te geven. Daarbij zou de Nederlandse wetgever moeten kiezen voor een uitwerking die een juiste balans creëert tussen het belang van de vennootschap bij een zo min mogelijk belastend proces voor de vennootschap en het belang van de minderheidsaandeelhouder bij bescherming van zijn eigendomsrecht.

41 Verder hierover: P.P. de Vries, *a.w.* 2015, § 6.

42 Artikel 86 *decies* lid 5 (GOO), artikel 126 *bis* lid 5 (GOF) en artikel 160 *decies* lid 5 (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.

43 P.P. de Vries, *a.w.* 2015, § 7.

44 Artikel 86 *decies* lid 4 (GOO), artikel 126 *bis* lid 4 (GOF) en artikel 160 *decies* lid 4 (GOS) Mobiliteitsrichtlijn.